

УДК 781.63

DOI <https://doi.org/10.32782/2224-0926-2026-2-57-15>

Сидоренко Михайло Юрійович
викладач класу саксофон,
асистент-стажист кафедри музичного мистецтва естради та джазу,
Харківський національний університет мистецтв імені
І.П. Котляревського
<https://orcid.org/0009-0002-5419-6590>

ТВОРЧІСТЬ Й АНСАМБЛЕВА ДІЯЛЬНІСТЬ БОБА БЕРГА

В статті розглянуто феномен творчості Боба Берга – одного з найвпливовіших саксофоністів постф'южн і модерного джазу кінця ХХ століття, чия діяльність суттєво позначилася на розвитку сучасної саксофонної школи. Окреслено провідні риси його виконавського стилю, зокрема густий, концентрований тон, високу технічну мобільність, характерну для постколтрейнівської традиції, а також специфічні модально-гармонічні структури й розширені ритмічні моделі, що походять із ф'южн-естетики 1970-1980-х років. Значну увагу приділено впливу, який мали Джон Колтрейн, Джо Гендерсон, Майкл Брекер та представники хард-бопової школи на формування Берга; особливо наголошено, що саме ранній досвід роботи з Хорасом Сільвером забезпечив фундаторові майбутнього стилю чіткість артикуляції, структурність фразування та опору на блюзову інтонаційну модель.

Окремо висвітлено ансамблеву діяльність Боба Берга як один із ключових чинників його професійного становлення. Проаналізовано співпрацю музиканта з такими гуртами, як «Steps Ahead», «Cedar Walton Trio», «Dave Weckl Band», а також із такими виконавцями, як Майк Мейн'єрі, Кім Джарретт, Едді Гомес і Пітер Ерскін. Показано, що саме тривала робота в різноскладових ансамблях сформувала здатність Берга до високої імпровізаційної комунікації, гнучкої взаємодії із ритм-секцією, відчуття поліметричної організації та динамічного балансування між солістичною й колективною роллю. Наголошено, що ансамблевий підхід музиканта базувався на принципах постійного діалогу, реактивності та спільного формування драматургії, що вирізняло Берга серед сучасників.

У статті проаналізовано також композиційні та імпровізаційні принципи виконавця, простежено еволюцію його стильової мови від хард-бопової основи до синтетичної постбопово-ф'южн моделі. Підкреслено, що творчість Боба Берга стала важливим чинником модернізації джазового саксофонного виконавства й сприяла формуванню нового покоління музикантів, орієнтованих на поєднання традиційних джазових структур із сучасними гармонічними та ритмічними підходами.

Ключові слова: Боб Берг, саксофон, ансамбль, постбоп, ф'южн, хард-боп, джаз.

Sydorenko Mykhailo. Bob Berg's Creative Work and Ensemble Performance Practices

The article examines the phenomenon of Bob Berg's creative work – one of the most influential saxophonists of post-fusion and modern jazz of the late twentieth century, whose artistic activity significantly shaped the development of the contemporary saxophone school. The key features of his performing style are outlined, including a dense, concentrated tone, high technical mobility characteristic of the post-Coltrane tradition, as well as specific modal-harmonic structures and expanded rhythmic models rooted in the fusion aesthetics of the 1970s–1980s. Considerable attention is given to the influence of John Coltrane, Joe Henderson, Michael Brecker, and representatives of the hard-bop school on Berg's stylistic formation; it is emphasized that his early work with Horace Silver provided the foundation for his future style, particularly in terms of articulation clarity, structural phrasing, and reliance on blues-inflected intonation.

The article also examines Bob Berg's ensemble activity as one of the decisive factors in his professional development. His collaborations with Steps Ahead, the Mike Brecker band, Chuck Mangione, Cedar Walton Trio, the Dave Weckl Band, as well as with musicians such as Mike Mainieri, Keith Jarrett, Eddie Gómez, and Peter Erskine are analyzed. It is demonstrated that long-term participation in ensembles of various formats – from acoustic post-bop quintets to electric fusion projects – shaped Berg's capacity for advanced improvisational communication, flexible interaction with the rhythm section, an acute sense of polymeric organization, and dynamic balance between soloistic and collective roles. It is emphasized that his ensemble approach relied on principles of continuous dialogue, reactivity, and shared shaping of musical dramaturgy, distinguishing him from many of his contemporaries.

The article further analyzes the composerly and improvisational principles of Berg's musicianship and traces the evolution of his stylistic language – from a hard-bop foundation to a synthetic post-bop/fusion model. It is underscored that Bob Berg's work became a significant factor in the modernization of jazz saxophone performance and fostered the emergence of a new generation of musicians oriented toward uniting traditional jazz structures with contemporary harmonic and rhythmic approaches.

Key words: Bob Berg, saxophone, ensemble, post-bop, fusion, hard-bop, jazz.

Вступ. Творчість Боба Берга посідає значне місце у формуванні модерного звучання джазового саксофона кінця ХХ століття. Його професійне становлення відбувалося в умовах активного розвитку постбопу, електричного ф'южну та неоколтрейнівської традиції, яка вимагала поєднання технічної мобільності, концептуальної імпровізації та інтенсивної взаємодії з ритм-секцією¹.

Боб Берг став частиною покоління музикантів, які переосмислювали бібопові моделі через призму електричного джазу 1970-х, надаючи звучанню саксофона нової агресивності та динаміки. Водночас він зберіг зв'язок із постбоповою структурністю, модальною організацією та колтрейнівською логікою розвитку імпровізації.

Попри широкий спектр публікацій, творчість Берга ще недостатньо досліджена в аспекті ансамблевої взаємодії – однієї з ключових складових його стилю. Саме через взаємодію з Майком Мейн'єрі, Едді Гомесом, Дейвом Веклом та іншими формується специфіка його ритмічної організації та імпровізаційної мови.

Мета статті полягає в аналізі творчості Боба Берга з позицій його солістської та ансамблевої діяльності, визначенні стильові риси його виконавства та оцінці його внеску у модерну саксофонну школу.

Наукова новизна полягає у систематизації стильових характеристик гри Берга, а також у розкритті ансамблевих чинників, які визначили його виконавський профіль.

Матеріали та методи. Матеріалом для дослідження стали аналітичні праці американських критиків і музикознавців, зокрема П. Болла, Д. Лібмана, Дж. Макніла, огляди концертної діяльності «Steps Ahead» і «Dave Weckl Band». Використано також інтерв'ю Боба Берга, де він аналізує власні творчі принципи та впливи. Методологічну основу становить поєднання аналітичного та історико-культурного підходів, що дозволило визначити місце Берга у розвитку постколтрейнівської традиції. Системно-узагальнюючий метод використано для виокремлення характерних ознак його ансамблевої діяльності.

Результати. Джазове мистецтво другої половини ХХ століття відзначається активним пошуком нових стильових форм, де відбувалося інтенсивне переосмислення

¹ Miles's Musician Profiles: Bob Berg. URL: https://www.thelastmiles.com/profiles_bob-berg (дата звернення: 19.12.2025)

лексики бібопу й хард-бопу та її адаптація до сучасних ритмічних і гармонічних моделей. Творчість Б. Берга увиразнює цей процес, оскільки музикант виступає посередником між традицією постколтрейнівського модерного джазу та ф'южн-естетикою, що виявилася на американській сцені 1980-х років².

Боб Берг (повне ім'я – Роберт Берг; 7 квітня 1951 – 5 грудня 2002) – визначний американський джазовий тенор-саксофоніст, представник школи хард-бопу та пост-бопу. Він народився в Брукліні (Нью-Йорк) і розпочав музичну освіту у шість років із вивчення класичного фортепіано. Музичне середовище, у якому формувалась особистість майбутнього виконавця, визначалось інтенсивним джазовим життям Нью-Йорка 1950–1960-х років. У тринадцять років Берг захопився джазом і почав грати в шкільному оркестрі, а впродовж 1966–1969 років під впливом пізньої авангардної творчості Джона Колтрейна глибоко занурився у вільний джаз. Саме колтрейнівська естетика пізнього періоду 1964–1967 років справила визначальний вплив на формування художнього мислення Берга як виконавця та імпровізатора.

Здобуття фахової освіти відбувалося в провідних музичних закладах Нью-Йорка. Після початкового навчання у Брукліні Берг вступив до High School of the Performing Arts, а в 1968 році був прийнятий до Джульярдської школи, де вивчав академічний саксофон. Під час навчання в Джульярді йому запропонували участь у гастрольному турі органіста Джека МакДаффа, що і визначило початок його професійної кар'єри джазового музиканта. Первісно тяжіючи до відкритого звучання вільного джазу, Берг згодом звернувся до хард-бопу і сформував власний впевнений виконавський стиль³.

На формування Берга значний вплив справив період роботи у квінтеті Х. Сільвера (1973–1976 рр.), одного з центральних творців хард-бопу⁴. У цей час музикант засвоює такі ключові параметри стилю:

- ритмічну щільність свінгу;
- блюзову інтонаційність;
- мотивно-тематичний розвиток соло;
- чітку структурність побудови імпровізації.

Джерела підкреслюють, що саме досвід співпраці з Х. Сільвером сформував те, що критики пізніше називали «hard-bop discipline» Берга⁵. Міцний атакуювальний тон, компактні мотиви, короткі «ударні» фрази та характерні інтервальні ходи, властиві «Junior Cook» і «Hank Mobley», стали фундаментом його техніко-виразового апарату.

Паралельно Берг працює у «Cedar Walton Trio» та ансамблях Ч. Маніоні, де домінувала модернізована версія хард-бопу, що поєднувала свінгову основу з елементами соул-джазу⁶. Саме тут зміцнюється його схильність до енергійного фразування та активної інтеракції з ритм-секцією, яка згодом стане однією з провідних рис постф'южн періоду його творчості.

Перехід Боба Берга у 1980-х роках до колективу Майка Мейн'єрі «Steps Ahead» означив принципову зміну його стильової парадигми, адже саме в цей період його музична

² Kelman J. Remembering Bob Berg. URL: <https://www.allaboutjazz.com/remembering-bob-berg-bob-berg-savoy-jazz-review-by-john-kelman> (дата звернення: 18.12.2025)

³ Bob Berg. URL: <https://www.allaboutjazz.com/musicians/bob-berg> (дата звернення: 15.12.2025)

⁴ Brannon M. My Conversation with Bob Berg. All About Jazz. 2024. URL: <https://www.allaboutjazz.com/my-conversation-with-bob-berg> (дата звернення: 17.12.2025)

⁵ Bob Berg. URL: <https://www.jazzmusicarchives.com/artist/bob-berg> (дата звернення: 19.12.2025)

⁶ Fordham J. Bob Berg. URL: <https://www.theguardian.com/news/2002/dec/10/guardianobituaries.artsobituaries> (дата звернення: 10.12.2025)

мова починає виразно тяжіти до постбопової та постф'южн естетики. Компонентами цього оновлення стали модальні гармонії, розширені акордові структури з поліінтервальними нашаруваннями, а також ритмічні моделі, що характеризуються збільшеною питомою вагою поліметрії та фанкової пульсації ф'южн-напряму⁷. В цьому періоді своєї діяльності Берг органічно поєднав хард-бопову артикуляційну чіткість із енергією електричного періоду М. Девіса та гармонічною логікою постколтрейнівського модернізму. У контексті «Steps Ahead» він опановує нові моделі ансамблевої взаємодії, які ґрунтуються на постійному діалозі саксофона з клавішними та ударними, що сприяє розширенню імпровізаційної свободи та формуванню цілісної колективної драматургії.

Значний вплив на формування його ритмічного мислення справили співпраця з басистом Е. Гомесом і барабанщиком П. Ерскіном; створена ними щільна поліметрична текстура стала підґрунтям для розгортання довгих лінійних ліній саксофона, характеризованих реєстровими контрастами, синкопованими інтонаційними зворотами та поступовим нагнітанням динамічного напруження. Саме в такому ансамблевому середовищі імпровізація Берга набуває рис інтенсивної внутрішньої логіки, де кожен мотив або інтонаційний жест є реакцією на мікросміни в ритмічному та гармонічному аспектах фактури.

Імпровізаційна мова Б. Берга становить багатогарний феномен, у якому поєднуються різні стильові напрями сучасного джазу. Насамперед відчутні хард-бопові витоки його виконавства, притаманна цьому стилю компактність мотивного фразування, акцентована атака та характерні квартові інтонаційні структури, перегукувані з практикою Дж. Гендерсона, залишалися для нього стабільним інтонаційним ресурсом⁸.

Водночас стилістичну цілісність Берга суттєво визначає ф'южн-ритміка, яка додає його імпровізації інтенсивності та внутрішньої енергетичної напруги. Саме вона зумовлює активне застосування триольних груп у швидких темпах, часті зміни пульсаційної основи – від фанку до свінгу – та характерні «вибухові» кульмінації, що перегукуються з електричним періодом творчості М. Девіса⁹. Не менш важливою рисою є інтертекстуальність, Берг охоче використовує посилання на Колтрейна, Гендерсона чи М. Брекера. Саме тому критики визначають його стиль як «post-Brecker vocabulary», підкреслюючи близькість до технічної манери Майкла Брекера, але з акцентом на глибшій, «важчій» хард-боповій основі¹⁰.

Б. Берг демонструє виразний ансамблевий підхід, де кожне соло є результатом активного діалогу з ритм-секцією. У «Steps Ahead» цей діалог проявляється у взаємодії саксофона з клавішними Мейн'ері, які створюють гармонічну матрицю з широкими модальними площинами¹¹.

У співпраці з «Dave Weckl Band» Берг активно реагував на поліметричні й синкоповані структури ударних, що зумовлювало складні ритмічні зв'язки між саксофоном і перкусивним шаром. У пізніших акустичних проєктах (з «Cedar Walton Trio», з «Tom

⁷ Miles's Musician Profiles: Bob Berg. URL: https://www.thelastmiles.com/profiles_bob-berg (дата звернення: 19.12.2025)

⁸ Bob Berg. URL: <https://www.jazzmusicarchives.com/artist/bob-berg> (дата звернення: 19.12.2025)

⁹ Bob Berg Dies In Car Crash. URL: <https://downbeat.com/news/detail/bob-berg-dies-in-car-crash> (дата звернення: 17.12.2025)

¹⁰ Bob Berg. URL: <https://www.allaboutjazz.com/musicians/bob-berg> (дата звернення: 15.12.2025)

¹¹ Brannon M. My Conversation with Bob Berg. All About Jazz. 2024. URL: <https://www.allaboutjazz.com/my-conversation-with-bob-berg>

Harrell Quintet») він демонстрував повернення до збалансованішої постбопової взаємодії, що поєднувала хард-бопові інтонації з модерною гармонією.

У 1980–1990-х роках відбувається поступове зміщення його виконавської та композиційної мови від модернізованої хард-бопової традиції до синтетичного стилю, де модальні гармонії, поліметричні ритмічні структури та розширені інтонаційні моделі утворюють цілісну систему. Особливого значення в цьому контексті набувають альбоми «Short Stories» (1987 рік), «Cycles» (1988 рік), «In the Shadows» (1990 рік) та «Enter the Spirit» (1993 рік), які репрезентують ключові етапи еволюції стильової концепції Берга й дозволяють простежити глибину його ансамблевого мислення.

Альбом «Short Stories» демонструє виразну спадковість музиканта щодо хард-бопу, його фразування вирізняється акцентованістю атак, короткими мотивними імпульсами та характерною блюзовою інтонацією, що структурно перегукується з практикою Гендерсона, Кука та традиційної школи середини ХХ століття. Разом із тим гармонічний матеріал альбому виходить за межі класичної бібопово-хард-бопової моделі, у низці творів відчутна модальна організація простору, а розширені акордові комплекси зближують композиційну мову Берга з постколтрейнівською естетикою. Це особливо очевидно в композиції «Friday Night at the Cadillac Club», де традиційні блюзові інтонації переплітаються з протяжними лінеарними побудовами, заснованими на секвенційному розвитку мотивів (прийомі, який стає визначальним для постбопового стилю музиканта). Ритм-секція при цьому виступає не лише підтримувальною основою, але й активним партнером, що реагує на кожний інтервальний жест саксофона, створюючи своєрідну поліметричну тканину, яка стає характерною ознакою ансамблевого підходу Берга¹².

Подальший розвиток його стилю спостерігається в альбомі «Cycles», де імпровізаційна мова набуває більшої модальної відкритості та гармонічної рухливості. Композиція «Snakes» демонструє здатність Берга формувати широкі інтервальні стрибки й синкоповані ритмічні лінії, що органічно влітаються у складний метроритмічний простір твору. На цьому етапі чітко простежується вплив М. Брекера (триольні групи, стратегія «over the barline» та напружені лінеарні пасажі у верхньому регістрі стають невід’ємними складовими його фразування)¹³. Водночас навіть за наявності цих елементів Берг зберігає власну хард-бопову артикуляційну манеру, сформовану під час роботи у квінтеті Х. Сільвера, що надає його звучанню більшої вагомості й структурної чіткості порівняно з брекєрівським стилем.

Найбільш інтенсивний синтез ф’южн-ритміки й постбопової імпровізаційної логіки спостерігається в альбомі «In the Shadows». Композиція «Strangers on the Block» вирізняється складними змішаними розмірами, зокрема поєднанням 7/8 та 4/4, які утворюють багатшарову метроритмічну систему, у межах якої розгортається імпровізаційна лінеарність Берга. Електрична фактура альбому (характерні синтезаторні «гармонічні поля», щільні басові лінії та ф’южн-пульсація ударних) створює простір, у якому саксофонна партія потребує особливої структурної дисципліни; простежується здатність Берга до поєднання концептуальної логіки з динамічною експресією¹⁴.

¹² Fordham J. Bob Berg. URL: <https://www.theguardian.com/news/2002/dec/10/guardianobituaries.artsobituaries> (дата звернення: 10.12.2025)

¹³ Kelman J. Remembering Bob Berg. URL: <https://www.allaboutjazz.com/remembering-bob-berg-bob-berg-savoy-jazz-review-by-john-kelman> (дата звернення: 18.12.2025)

¹⁴ Bob Berg Quartet. URL: <https://jazz.pl/koncerty/bob-berg-quartet-2> (дата звернення: 18.12.2025)

На відміну від попередніх альбомів, «Enter the Spirit» демонструє тенденцію до «розширеної акустичності» та більш виваженого застосування електричних засобів. У композиції «Calm» Берг використовує відкритіший тон і створює імпровізаційні лінії, побудовані на поєднанні колтрейнівської мелодичної протяжності з хард-боповою артикуляційною структурністю та сучасною модальною гармонією. Взаємодія з ритм-секцією у цьому альбомі набуває особливої чутливості, бас та ударні підтримують драматургічний рух, а також співстворять імпровізаційний простір, у якому саксофонна лінія розвивається у формі багаторівневих інтонаційних дуг. У пізніший період Берг демонструє стриману експресивність, де кульмінаційні вершини зміщуються до верхнього регістру, забезпечуючи прозорість фактури та внутрішню напруженість¹⁵.

У цілому проаналізовані альбоми дозволяють виокремити ключові параметри стильової мови Боба Берга:

- хард-бопову основу, засвоєну в ранній період творчості;
- постколтрейнівську лінеарність, що визначає логіку його імпровізацій;
- ф'южн-ритмічну мобільність, характерну для співпраці з «Steps Ahead»;
- активну ансамблеву взаємодію, яка формує структуру його соло;
- відкритість до модерних форм гармонічного мислення.

Ансамблевий формат для музиканта стає не лише сферою реалізації технічної майстерності, але й простором творчого мислення, у якому кожен елемент ритмічної та гармонічної текстури впливає на формування імпровізаційної драматургії.

Висновки. Творчість Б. Берга посідає важливе місце у розвитку модерного джазового мистецтва останньої чверті ХХ століття. Музикант сформував унікальний синтез хард-бопової традиції, постколтрейнівської гармонічної логіки та ф'южн-ритміки, що зумовило його популярність у провідних джазових ансамблях Нью-Йорка 1970–1990-х років. Витоки його стилю нерозривно пов'язані з діяльністю у квінтеті Х. Сільвера, де Берг засвоїв ритмічну щільність свінгу, компактність мотивного фразування та блюзову інтонаційність, які стали фундаментом його подальшої виконавської техніки.

Подальший розвиток музиканта, пов'язаний зі співпрацею з «Steps Ahead», «Dave Weckl Band» та низкою акустичних і електричних проєктів, демонструє поступовий перехід до модернізованої постбопової мови, що включає модальні структури, поліметричні ритмічні побудови та складні гармонічні переходи. У його імпровізаціях відчутні інтертекстуальні алюзії на Колтрейна, Гендерсона та Майкла Брекера, проте Берг зберігає власну індивідуальність, що виявляється у поєднанні структурної логіки з експресивністю й динамічною напругою.

Особливого значення набуває ансамблева діяльність Берга, оскільки саме в ній розкривається його професійний потенціал, у процесі взаємодії з ритм-секцією він формує складні імпровізаційні конструкції, реагуючи на зміни фактури, гармонії та метра. Ансамблевий формат стає для нього не лише контекстом виконання, а й засобом творчої реалізації та пошуку нових звучань.

Загалом діяльність Боба Берга у сфері постбопу та постф'южн естетики сприяла оновленню джазової традиції кінця ХХ століття. Його творчість активізувала інтерес до синтезу традиційних та модерних виконавських стратегій, а також вплинула на становлення нового покоління саксофоністів, що поєднували хард-бопову дисципліну з відкритістю до експериментів. Постать Б. Берга засвідчує безперервність розвитку джазової мови та її здатність до трансформації у відповідь на загальнокультурні процеси.

¹⁵ Miles's Musician Profiles: Bob Berg. URL: https://www.thelastmiles.com/profiles_bob-berg (дата звернення: 19.12.2025)

Література

1. Bob Berg. URL: <https://www.allaboutjazz.com/musicians/bob-berg> (дата звернення: 15.12.2025)
2. Bob Berg. URL: <https://www.jazzmusicarchives.com/artist/bob-berg> (дата звернення: 16.12.2025)
3. Bob Berg Dies In Car Crash. URL: <https://downbeat.com/news/detail/bob-berg-dies-in-car-crash> (дата звернення: 17.12.2025)
4. Bob Berg Quartet. URL: <https://jazz.pl/koncerty/bob-berg-quartet-2> (дата звернення: 18.12.2025)
5. Brannon M. My Conversation with Bob Berg. All About Jazz. 2024. URL: <https://www.allaboutjazz.com/my-conversation-with-bob-berg> (дата звернення: 17.12.2025)
6. Fordham J. Bob Berg. URL: <https://www.theguardian.com/news/2002/dec/10/guardianobituaries.artsobituaries> (дата звернення: 10.12.2025)
7. Kelman J. Remembering Bob Berg. URL: <https://www.allaboutjazz.com/remembering-bob-berg-bob-berg-savoy-jazz-review-by-john-kelman> (дата звернення: 18.12.2025)
8. Liebman D. Developing a Personal Saxophone Sound. New York : Oxford University Press, 1994. 53 p.
9. Miles's Musician Profiles: Bob Berg. URL: https://www.thelastmiles.com/profiles_bob-berg (дата звернення: 19.12.2025)

Дата першого надходження статті до видання: 12.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу
CC BY 4.0

